គោលការណ៍នៃភាពប្រាកដប្រជានៃច្បាប់ និងផលវិបាកពាក់ព័ន្ធ

ដោយមេធាវី **មាស ប៉ូរ៉ា***

១. សេចក្តីផ្តើម

គោលការណ៍នៃភាពប្រាកដប្រជានៃច្បាប់ (គ.ប.ច) (Legal Certainty) ជាគោលការណ៍សំខាន់មួយដែលគួរលើកយកមកពិភាក្សាដើម្បីស្វែងយល់ជាពិសេសនូវខ្លឹមសារ និងភាពជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងទ្រឹស្តីដទៃទៀត ក្នុងវិស័យបកស្រាយច្បាប់ ឬគោលការណ៍ច្បាប់។ គ.ប.ច. ពាក់ព័ន្ធទាំងទ្រឹស្តី និងការអនុវត្ត។ ផ្អែកលើមូលដ្ឋាននេះ អត្ថបទនេះត្រូវបានសរសេរឡើងដោយផ្តោតលើទ្រឹស្តី ក្នុងគោលបំណងបង្ហាញពីខ្លឹមសារនៃគោលការណ៍ និងចំណងទាក់ទងដែលមាន។ អត្ថបទស្រាវជ្រាវនេះ មានបីផ្នែកជាសំខាន់ដែលរាប់បញ្ចូលទាំងផ្នែកនេះ ខ្លឹមសារដែលបរិយាយអំពីគោលការណ៍ព្រមទាំងទ្រឹស្តីដែលពាក់ព័ន្ធ និងចុងបញ្ចប់ជាខ្លឹមសារសង្ខេបដែលមានអនុសាសន៍ សម្រាប់ធានាតាមផ្លូវច្បាប់នូវគោលការណ៍នេះ។

២. គោលការណ៍ និងទ្រឹស្តីពាក់ព័ន្ធ

គ.ប.ច សំដៅថា ខ្លឹមសារច្បាប់ត្រូវមានភាពច្បាស់លាស់ដែលប្រធាននៃច្បាប់ (subject of law) អាចដឹងពីខ្លឹមសារនៃច្បាប់ តាមរយៈការអាន ឬ ឮនូវទង្វើណាដែលច្បាប់ហាមឃាត់ ឬមិនហាមឃាត់ ដើម្បីងាយស្រួលដល់បុគ្គលណាម្នាក់ត្រូវធ្វើ ឬមិនត្រូវធ្វើនូវអំពើណាមួយ។ ប្រសិនបើ បុគ្គលធ្វើតាមឆន្ទៈតាមទង្វើអ្វីដែលច្បាប់ហាមឃាត់ដែលមានទោស ហើយនៅតែធ្វើតាមឆន្ទៈនូវទង្វើខុសនោះ គាត់នឹងប្រឈមនឹងការទទួលខុសត្រូវ និងទទួលទោសតាមច្បាប់។

---

* លោកមេធាវី **មាស ប៉ូរ៉ា** បានបញ្ចប់បរិញ្ញាបត្រច្បាប់នៅមហាវិទ្យាល័យច្បាប់ និងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ចភ្នំពេញ ឆ្នាំ១៩៩៨។ ឆ្នាំ២០០៧ លោកទទួលបានបណ្ឌិតច្បាប់ ជំនាញច្បាប់អន្តរជាតិ ពីសាកលវិទ្យាល័យ ណាហ្គូយ៉ា ប្រទេសជប៉ុន។
ក្រៅពីការបង្រៀនច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស និងច្បាប់អន្តរជាតិ លោកជាសាកលវិទ្យាធិការរង នៃសាកលវិទ្យាល័យឯកទេសនៃកម្ពុជា (CUS) ទទួលបន្ទុកកិច្ចការងារស្រាវជ្រាវ និងជាប្រធានក្រុមអ្នកច្បាប់នៃការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា (អ.វ.ត.ក)។
លោកមេធាវីបានសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងសរសេរអត្ថបទជាច្រើន ពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាតិ និងអន្តរជាតិ សិទ្ធិមនុស្ស ច្បាប់អន្តរជាតិទូទៅ និងបត្យាប័ន។

ជាទូទៅ វាមិនមានច្បាប់ច្រើនចែងអំពី គ.ប.ច ទេ តែមានច្បាប់ចែងអំពី គោលការណ៍នីត្យានុកូល។[1] គ.ប.ច នេះត្រូវប្រើនៅក្នុងសេចក្តីសម្រេច និងសាលក្រមរបស់តុលាការជាតិ[2] ឬអន្តរជាតិ។[3] គោលការណ៍នេះ ប្រើសម្រាប់គ្រប់វិស័យច្បាប់ទាំងអស់ ផ្ទុយពីគោលការណ៍នីត្យានុកូលដែលអនុវត្តជាចម្បងក្នុងវិស័យព្រហ្មទណ្ឌ។[4]

ដើម្បីដឹងថាអ្វីមួយត្រូវហាមឃាត់ ហើយដឹងតាមវិធីណា (Accessibility) និងដឹងទង្វើដែលបុគ្គលធ្វើក្នុងថ្ងៃនេះនាពេលនេះមិនខុសច្បាប់ និងមិនត្រូវទទួលការកាត់ទោសនាពេលខាងមុខ (Foreseeability) ដែលតាមរយៈនេះ ច្បាប់នាពេលមុខមិនអនុវត្តថយក្រោយចំពោះអំពើមិនខុសមុនវត្តមាននៃច្បាប់ (Retroactive Application of Law) ធាតុផ្សំនៃ គ.ប.ច មានចំណុចជាន់គ្នានឹងគោលការណ៍នីត្យានុកូលភាព (the Principle of Legality)[5] ដែលមានប្រភពចេញពីប្រទេសស៊ីវិលឡ (Civil Law)។[6] គោលការណ៍នីត្យានុកូលជាឧទាហរណ៍ចែងថា៖ *១. គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវជាប់ពិរុទ្ធភាពពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ចំពោះអំពើ ឬការខកខានណាមួយដែលមិនបានចាត់ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌស្របតាមច្បាប់ជាតិ ឬច្បាប់អន្តរជាតិ ក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តនោះឡើយ។ ដូចគ្នានេះមិនត្រូវដាក់ទោសឲ្យធ្ងន់ជាងទោសដែលបានអនុវត្តក្នុងខណៈពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសឡើយ។ ប្រសិនបើ ក្រោយពីការប្រព្រឹត្តបទល្មើសហើយ ច្បាប់បានបញ្ញត្តិឲ្យមានការដាក់ទោសស្រាលជាងមុន ជនល្មើសត្រូវទទួលអត្ថប្រយោជន៍ពីការដាក់ទោសស្រាលជាងនេះ។ ២. គ្មានបញ្ញត្តិណាមួយក្នុងមាត្រានេះ ប្រឆាំងនឹងការជំនុំជម្រះក្តី ឬការផ្តន្ទាទោស*

---

[1] កតិកាសញ្ញាស្តីពី សិទ្ធិប្រជាពលរដ្ឋ និងនយោបាយ ឆ្នាំ ១៩៧៧, មាត្រា ១៥។ ច្បាប់ស្តីពី អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៤, មាត្រា ២៣ ថ្មី។ ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឆ្នាំ ១៩៩៣, មាត្រា ៣៨។ Bas Van Bockel, គោលការណ៍ the *ni bis in idem* ក្នុងច្បាប់សហគមន៍អឺរ៉ុប, European Monographs, ឆ្នាំ ២០១០, ទំ.២៣០។

[2] Conjoined cases C-187/01 and C-385/01, *Huseyin Gözütok and Klaus Brügge,* [2003] ECR I-5689 at para 40.

[3] អង្គបុរេជំនុំជម្រះ អវតក, សេចក្តីពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះពាក់ព័ន្ធនឹងបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ជំទាស់នឹងដីកាសម្រេចស្តីពី ភាពអាចទទួលយកបាននៃពាក្យសុំតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់ឈ្មោះ..., D11/3/4/2, ១៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៣, កថាខ័ណ្ឌ ១៧។ Ion PREDESCU and Marieta SAFTA, the Principle of Legal Certainty, Basis for the Rule of Law, Landmark Case-Law, *https://www.ccr.ro/ccrold/publications/buletin/8/predescuen.pdf,*

[4] ICCPR, *supra* note 1, Art. 15.

[5] Kenneth S. Gallant, the Principle of Legality in International and Comparative Criminal Law, 2008; Gabriel Hallevy, A Modern Treatise on the Principle of Legality in Criminal Law, 2010.

[6] ស៊ីវិលឡ នាទីនេះ មិនមែនសំដៅដល់ ច្បាប់គ្រប់គ្រងទំនាក់ទំនងបុគ្គល ដូចជាច្បាប់ឯកជន (ច្បាប់អាពាហ៍ពិពាហ៍ទេ)។ ស៊ីវិលឡ គឺសំដៅដល់ប្រព័ន្ធ ដែលមានកំណើតចេញមកពី រ៉ូម៉ង់ ហើយដែលសព្វថ្ងៃច្រើននិយាយ ដល់ប្រព័ន្ធច្បាប់បារាំង។ ក្នុងពិភពលោក ប្រទេសភាគច្រើនប្រកាន់តាមប្រព័ន្ធស៊ីវិលឡ (យ៉ាងតិច១២៩ ប្រទេស), see Ruth A. Kok, Statutory Limitations in International Criminal Law, 2007, p. 34.។

ដល់ជនណាម្នាក់ ចំពោះអំពើជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ស្របតាមគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ ដែលទទួលស្គាល់ដោយសហគមន៍នៃប្រជាជាតិ។[7] គ.ប.ច ក៏មានទំនាក់ទំនងនឹងគោលការណ៍នៃការហាមឃាត់ការកាត់សេចក្តីពីរដងផងដែរ។[8] ក្នុងន័យនេះ អ្នកស្រាវជ្រាវ និងយុត្តិសាស្ត្របានស្នើឲ្យប្រើពាក្យ «ការហាមឃាត់ការកាត់សេចក្តីពីរដងក្នុងអង្គហេតុដូចគ្នា» ជំនួសឲ្យ «ការហាមឃាត់ការកាត់សេចក្តីពីរដងលើបទល្មើសតែមួយ» ដោយសារបទល្មើសជាច្រើនអាចត្រូវបានចាត់ចេញពីអង្គហេតុតែមួយតាមច្បាប់ប្រទេសនីមួយៗ។[9] អាស្រ័យហេតុនេះ បុគ្គលអាចជួបនឹងភាពមិនប្រាកដប្រជា ដោយសារមិនដឹងថា ខ្លួននឹងទទួលរងនូវការកាត់សេចក្តីប៉ុន្មានដង។

> «គោលការណ៍ (ហាមឃាត់ការកាត់សេចក្តីពីរដង *ne bis in idem*) ស្ថិតនៅលើសរសរស្តម្ភពីរនៃប្រព័ន្ធច្បាប់នីមួយៗ។ មួយ គឺគោលការណ៍នៃភាពប្រាកដប្រជា និងទីពីរគឺសមធម៌ (Equity)។ នៅពេលជនល្មើសត្រូវបានកាត់សេចក្តី និងផ្តន្ទាទោស គាត់ត្រូវដឹងថា តាមការអនុវត្តទោសពិរុទ្ធភាពនឹងរលាយ (expiated) ហើយនឹងមិនចាំបាច់ភ័យខ្លាចនូវទោសថ្មីណាមួយទេ។ ប្រសិនបើ គាត់ត្រូវបានដោះលែង គាត់មានភាពប្រាកដប្រជាថា គាត់នឹងមិនត្រូវបានកាត់សេចក្តីជាថ្មីក្នុងដំណើរការផ្សេងណាមួយទេ»។[10]

ភាពអាចប្រមើលឃើញនៃច្បាប់ (Foreseeability)

គ.ប.ច មានវិសាលភាពទូលាយ។ ច្បាប់មិនបានចែងច្បាស់លាស់អំពីកត្តាយកមកពិចារណាសម្រាប់ការដាក់ទោស ក៏ប៉ះនឹងគោលការណ៍នេះផងដែរ។[11] វាទាមទារឲ្យអ្នកធ្វើច្បាប់កំណត់និយមន័យ និងទោសឲ្យបានជាក់លាក់ ដើម្បីជៀសបាននូវការប្រើប្រាស់ដោយបំពាន ធានាថាច្បាប់មិនត្រូវអនុវត្តប្រតិសកម្ម ហើយការផ្ទេរអំណាចធ្វើច្បាប់ដល់នីតិប្រតិបត្តិ

[7] កតិកាសញ្ញាស្តីពី សិទ្ធិប្រជាពលរដ្ឋ និងនយោបាយ, មាត្រា ១៥។ ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ឆ្នាំ ១៩៩៣, មាត្រា ៣៨។

[8] Scottish Law Commission, Discussion Paper No 141 on Double Jeopardy, 2009, p. 14; Bas Van Bockel, *supra* note 1, 6.10.3.

[9] Bas Van Bockel, *supra* note 1, 6.10.3.

[10] Conjoined cases C-187/01 and C-385/01, *Huseyin Gözütok and Klaus Brügge,* [2003] ECR I-5689, para. 40។ ស្រដៀងគ្នានេះ អាចឃើញមានក្នុងមាត្រា ២១ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ របស់កម្ពុជា។ មាត្រា ៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌគំរូបានចែងថា៖ បុគ្គលម្នាក់មិនអាចត្រូវបានកាត់ទោសចំពោះបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ដែលគាត់ត្រូវបានកាត់ទោស ឬឲ្យរួចទោសរួចហើយ លុះត្រា៖ ក. ក្នុងគោលបំណងនៃការបិទបាំងបុគ្គលដែលពាក់ព័ន្ធ ពីការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ ឬមិនត្រូវបានធ្វើឡើងដោយឯករាជ្យ និងមិនលំអៀង អនុលោមតាមវិធានត្រឹមត្រូវទទួលស្គាល់ដោយ ច្បាប់អន្តរជាតិ និងប្រព្រឹត្តក្នុងលក្ខណៈដែលក្រោមស្ថានភាពមិនស្របតាមចេតនាក្នុងការនាំបុគ្គលពាក់ព័ន្ធឲ្យទទួលខុសត្រូវ។ សូមមើល Vivienne O'Connor, Model Codes for Post-Conflict Criminal Justice, 2007.

[11] Silvia D'Ascoli, Sentencing in International Criminal Law: the UN ad hoc Tribunals and Future Perspectives for the ICC, 2011,p. 42.

ត្រូវមានតិចតួចបំផុតតាមតែអាចធ្វើបាន។[12] ក្នុងន័យនេះហើយ រដ្ឋាភិបាលមិនអាចធ្វើឯកសារដាក់ទោសទណ្ឌធ្ងន់ធ្ងរដល់ជនណាមួយ លើកលែងបទលហុ ឬបទល្មើសដែលទទួលពិន័យអន្តរការណ៍។ លិខិតគតិយុត្តរបស់រដ្ឋាភិបាលអាចត្រឹមត្រូវនិយាយយោងដល់បទល្មើស និងទោសទណ្ឌដែលមានក្នុងច្បាប់ជាធរមានតែប៉ុណ្ណោះ។ ខ្លឹមសារដកស្រង់នេះ បង្ហាញនូវការអះអាងដែលទើបបង្ហាញជូន។ *ក្នុងករណីចាំបាច់បទដ្ឋានគតិយុត្តដែលចេញដោយអង្គការនីតិប្រតិបត្តិអាចចែងពីបទលហុដែលត្រូវផ្តន្ទាទោសត្រឹមតែពិន័យជាប្រាក់ប៉ុណ្ណោះ។*[13]*...ត្រូវទទួលពិន័យអន្តរការណ៍ពីរដ្ឋបាលជលផលជាប្រាក់ ៥០០.០០០ រៀល ទៅ ៥.០០០.០០០ រៀល ឯវត្ថុតាងទាំងអស់ត្រូវប្រគល់ឲ្យសាមីជនវិញ ចំពោះជនណាដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសមួយដូចខាងក្រោម៖ ១. មិនរុះរើ និងដកចេញពីទីតាំងនេសាទក្នុងឡូត៍នេសាទ តាមកាលកំណត់ក្នុងច្បាប់នេះ។...ជនណាប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដូចមានចែងក្នុងមាត្រានេះចាប់ពីពីរដងឡើងទៅត្រូវទទួលការពិន័យអន្តរការណ៍ពីរដ្ឋបាលជលផលទ្វេដង នៃប្រាក់ដែលត្រូវពិន័យអន្តរការណ៍ក្នុងមាត្រានេះ។*[14] ការធ្វើហួសពីសមត្ថកិច្ចនេះ វាមិនគ្រាន់តែប៉ះពាល់ដល់គោលការណ៍នេះទេ វាក៏នឹងប៉ះនូវគោលការណ៍នៃការបែងចែកអំណាចផងដែរ។

គ.ប.ច តម្រូវឲ្យមានច្បាប់ដែលអនុម័តដោយសភាដែលមានភាពលម្អិត[15] ហើយខ្លឹមសារនៃបទប្បញ្ញត្តិត្រូវមានភាពជាក់លាក់[16] ស៊ីសង្វាក់ និងងាយយល់ដែលសាធារណជនអាចដឹងថា មានច្បាប់ដែលហាមឃាត់អំពើតាមមធ្យោបាយ ឬយន្តការផ្សេងៗ ដូចជាការផ្សព្វផ្សាយច្បាប់។ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុបបានប្រើប្រាស់ពាក្យ «គុណភាពនៃច្បាប់»។[17]បន្ថែមពីលើនេះ តុលាការនេះបានអះអាងថា៖ *ច្បាប់ត្រូវតែអាចទទួលបានគ្រប់គ្រាន់៖ ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវតែអាចមានការចង្អុលបង្ហាញថា វាគ្រប់គ្រាន់ក្នុងកាលៈទេសៈដែលវិធានច្បាប់អនុវត្តចំពោះករណីណាមួយ... វិធានណាមួយនឹងមិនអាចចាត់ថាជាច្បាប់ទេ លុះត្រាវាត្រូវបានរៀបចំឡើងក្នុងភាពជាក់លាក់គ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីជួយឲ្យប្រជាពលរដ្ឋ កែសម្រួលអំពើរបស់ពួកគេ៖ ប្រសិនបើ ត្រូវការការប្រឹក្សា*

---

[12] Robert J. Reinstein, *the Limits of Executive Power*, 59 (2) American University Law Review, 336 (2009).

[13] ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩,កម្ពុជា, មាត្រា ១១

[14] ច្បាប់ស្តីពី ជលផល ឆ្នាំ ២០០៦ របស់កម្ពុជា, មាត្រា ៩៧។

[15] Taha Ayhan, *the Principle of Legal Certainty in EU Case Law*, 4 (3) *Today's Review of Public Administration*, 2010, p. 12.

[16] *Sunday Times v. the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland*, 1979, para. 49.

[17] *Malone v. United Kingdom*, (1985) 7 EHRR 14, para.67.

យោបល់សមស្រប ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវតែអាចមើលឃើញក្នុងកម្រិតសមហេតុផលក្នុងកាលៈទេសៈ ដែលផលវិបាកដែលទង្វើណាមួយអាចមាន។[18]

មាត្រា ២៤ នៃច្បាប់របស់ប្រទេស រ៉ូម៉ានី ចែងថា ច្បាប់ត្រូវតែសរសេរឡើង ដោយប្រើប្រាស់ភាសាច្បាប់ជាក់លាក់ក្នុងទម្រង់ដែលបានចែង ដើម្បីបំបាត់នូវភាពមន្ទិល។[19] តុលាការសិទ្ធិមនុស្សរបស់ទ្វីបអឺរ៉ុបក៏បាន អះអាងផងដែរថា៖ *«វិធានមិនអាចត្រូវបានចាត់ថាជាច្បាប់ទេ លុះត្រាតែ វាត្រូវបានបង្កើតឡើងជាមួយភាពជាក់លាក់គ្រប់គ្រាន់ ជួយឲ្យប្រជាពលរដ្ឋកែតម្រង់ទង្វើរបស់ពួកគេ»*។[20] វិធានដែលអាចព្យាករណ៍ (Foreseeable) បាន នៅពេលដែលវាបានផ្ដល់នូវការការពារគ្រប់គ្រាន់ទល់នឹងការជ្រៀតជ្រែកដោយបំពារបំពានដោយ អាជ្ញាធរសាធារណៈ។ ជាប្រយោល គ.ប.ច ហាមនូវការកែប្រែច្បាប់តាមតែទំនើងចិត្តដោយ គ្មានហេតុផលសមស្រប។[21] ប្រសិនបើ មានការលើកលែង ការកម្រិត ការកែប្រែ ដោយមិនចាំបាច់ វាមិនគួរដាក់ក្នុងច្បាប់ទេ...។[22] ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្ដី គេមិនត្រូវរំពឹងថា ច្បាប់ត្រូវតែមានភាពច្បាស់លាស់ដាច់ខាតទេ។ អ្នកធ្វើច្បាប់មិនអាចទាយទុកជាមុន នូវគ្រប់ស្ថានភាពដែលច្បាប់នឹងអនុវត្តបានទេ។[23] ការមិនទាមទារនូវជាក់លាក់ដាច់ខាតនេះ ដើម្បីកុំឲ្យរឹងកំព្រឹស (rigidity) ពិបាកបត់បែនពេក។[24]

មាត្រានិរាករណ៍ក៏ត្រូវមានភាពជាក់លាក់ ដើម្បីឲ្យដឹងថាច្បាប់ណាមួយ ឬមាត្រាណាមួយត្រូវបាននិរាករណ៍ ឬលែងមានសុពលភាពរួចហើយ។[25] ក្នុងន័យនេះ មាត្រាដែលចែងទូលាយ៖ *បទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយណាដែលផ្ទុយនឹងច្បាប់នេះ ត្រូវទុកជានិរាករណ៍*[26] ទំនងជា

[18] *Silver v. United Kingdom* (1983) 5 EHRR 347, paras. 87-88, …the law must be adequately accessible: the citizen must be able to have an indication that it is adequate, in the circumstances, of the legal rules applicable in a given case…a norm can not be regarded as a 'law' unless it is formulated with sufficient precision to enable the citizen to regulate his conduct: he must be able-if need be with appropriate advice-to foresee, to a degree that is reasonable in the circumstances, the consequences which a given action my entail, quoted in Richard Gordon and Tim Ward, Judicial Review and the Human Rights Act, 2000, p. 65.

[19] Ion PREDESCU and Marieta SAFTA, *supra* note 3, p. 11.

[20] *Sunday Times v. the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland*, *supra* note 16, para. 49.

[21] Ion PREDESCU and Marieta SAFTA, *supra note* 3, p.9.

[22] Ion PREDESCU and Marieta SAFTA, *supra note* 3, p. 18.

[23] Gabriel Hallevy, *supra* note 5, p. 140.

[24] Ion PREDESCU and Marieta SAFTA, *supra note* 3, p. 12.

[25] Venice Commission of the Council of Europe, the Rule of Law Checklist, 2016, p. 27.

[26] ច្បាប់ស្ដីពី ជលផល ឆ្នាំ ២០០៦ របស់កម្ពុជា, មាត្រា ១០៨។

មិនត្រឹមត្រូវទេ បើអនុលោមទៅតាម គ.ប.ច។ អ្វីដែលនឹងប្រសើរជាងនេះ អាចចែងថា៖ *បទប្បញ្ញត្តិដូចតទៅនេះ ត្រូវទុកជានិរាករណ៍៖ -រាល់បទប្បញ្ញត្តិស្តីពី នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌមុនឆ្នាំ ១៩៩២... បទប្បញ្ញត្តិស្តីពី នីតិវិធីនៃច្បាប់ស្តីពីការចាត់តាំង និងសកម្មភាពរបស់សាលាជំរះក្តី នៃរដ្ឋកម្ពុជា ដែលប្រកាសឲ្យប្រើដោយក្រឹត្យលេខ ០៦ ក្រ ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៣ ពុំអាចអនុវត្តចំពោះរឿងព្រហ្មទណ្ឌបានឡើយ។*[27]

ដោយសារមានករណីមិនច្បាស់លាស់នេះហើយ ទើបទាមទារឲ្យមានការបកស្រាយច្បាប់ដោយតុលាការ ព្រមទាំងមានការសន្មតថា តុលាការត្រូវតែប្រើប្រាស់ច្បាប់ ឬបកស្រាយច្បាប់ ដោយមិនអាចនិយាយថា គ្មានច្បាប់ចែង ដូចនេះគាត់បដិសេធបណ្តឹងដោយងាយៗនោះទេ។ តួនាទីសម្រេចសេចក្តីត្រូវបានជូនដល់តុលាការ ដើម្បីដកចេញនូវភាពមន្ទិលក្នុងច្បាប់ដែលកើតមានតាមរយៈការបកស្រាយវិធាន។[28] ករណីដែលចៅក្រមបដិសេធការពិចារណាដោយលេសថា ច្បាប់មិនចែង ឬចែងមិនច្បាស់អាចត្រូវបានចោទពីបទបដិសេធយុត្តិធម៌ (denial of justice)។[29] ចៅក្រមបកស្រាយច្បាប់ តែមិនបង្កើតច្បាប់ជំនួសសភាទេ។[30] ប្រសិនបើវិធានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានចែងមិនច្បាស់ ហើយការបកស្រាយនាំឲ្យមានការបកស្រាយដែលផ្តល់ប្រយោជន៍ដល់បុគ្គលនឹងត្រូវចោទប្រកាន់។[31]

បន្ថែមពីលើភាពប្រាកដប្រជានៃបទបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ ទាំង គ.ប.ច និងគោលការណ៍នីត្យានុកូលទាមទារឲ្យមានការបកស្រាយច្បាប់ដោយតឹងរឹង ជាពិសេសក្នុងវិស័យព្រហ្មទណ្ឌ។ *ក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ ច្បាប់ត្រូវបកស្រាយយ៉ាងតឹងរឹង។ ចៅក្រមមិនអាចពង្រីកវិសាលភាពអនុវត្ត ឬប្រព្រឹត្តតាមសទិសភាពបានឡើយ។*[32] ក្រៅពីនេះ វាពាក់ព័ន្ធការដាក់កម្រិតលើសិទ្ធិសេរីភាពបុគ្គល ក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ តាមរយៈការចាប់ខ្លួន ឬឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ការបកស្រាយច្បាប់ដោយតុលាការ ឬអាជ្ញាធរ ម្តងយ៉ាងនេះ ម្តងយ៉ាងនោះ ដោយសារមិនបានដឹងខ្លឹមសារច្បាប់ ឬដោយសារខ្វះនូវលិខិតគតិយុត្តណែនាំពីការបកស្រាយច្បាប់ នឹងនាំឲ្យបុគ្គលពិបាកដឹងអំពីការប្រែប្រួលនូវខ្លឹមសារច្បាប់។ នេះអាចមកពីចៅក្រមបកស្រាយហួសពីវិសាលភាពនៃច្បាប់ ឬហួសពីចេតនារបស់អ្នកធ្វើច្បាប់ នាំទៅដល់ការបង្កើតបទល្មើស ឬទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវថ្មីដែលបុគ្គលមិនអាចព្យាករណ៍ជាមុនបាន។ ក្នុងទង្វើរបស់តុលាការអាចបង្កើតជាបទល្មើសថ្មីដែលជាសមត្ថកិច្ចរបស់សភាអាចប៉ះនឹងគោលការណ៍ នៃការបែងចែកអំណាច។ ចៅក្រម

[27] ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៧ កម្ពុជា មាត្រា ៦១១ ស្តីពី និរាករណ៍នៃអត្ថច្បាប់ស្តីពី នីតិវិធីពីមុន។

[28] Ion PREDESCU and Marieta SAFTA, *supra note* 3, p. 12.

[29] Ion PREDESCU and Marieta SAFTA, *supra note* 3, p. 15.

[30] Ion PREDESCU and Marieta SAFTA, *supra note* 3, p. 16.

[31] Gabriel Hallevy, *supra* note 5, p. 138។ ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ ១៩៩៣, កម្ពុជា, មាត្រា ៣៨។

[32] ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ កម្ពុជា, មាត្រា ៥។

តុលាការកំពូលមានកាតព្វកិច្ចធានានូវការបកស្រាយច្បាប់ ប្រកបដោយស៊ីសង្វាក់គ្នា(Unitary)។[33] នេះអាចនឹងកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរសម្រាប់ចៅក្រមប្រទេសស៊ីវិលឡ ដែលមានការហាមឃាត់ការបស្រាយតាមសទិសភាព។[34] ការទាមទារឲ្យបង្កើតច្បាប់មានវិធានជាក់លាក់ គឺជាតម្រូវការចាំបាច់ដើម្បីឲ្យបុគ្គលដឹងអំពីច្បាប់ដែលនឹងនាំឲ្យមានប្រសិទ្ធផលនៃការអនុវត្តច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ។[35]

ក្នុងកម្រិតអនុវត្ត ជាពិសេស ដោយតុលាការ វាទាមទារការបកស្រាយតុលាការមានភាពស៊ីង្វាក់គ្នាឲ្យបានជាអតិបរមាលើខ្លឹមសារនៃមាត្រាដដែល អនុវត្តក្នុងអង្គហេតុដោយឡែកៗ។ គោលការណ៍នេះក៏អនុវត្តផងដែរ ចំពោះសេចក្ដីសម្រេចរបស់អាជ្ញាធរដែលទាមទារឲ្យការសម្រេចមានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នាដើម្បីងាយស្រួលដល់បុគ្គល ដឹងថាការធ្វើទង្វើនេះនឹងមិនផ្ទុយសេចក្ដីសម្រេចកន្លងមកចេញដោយអាជ្ញាធរ (legitimate expectation) ហើយខ្លួនខ្លាចនឹងមានការដាក់ទោសទណ្ឌ។ [36]

ការអនុវត្តប្រទេសខ្លះ៖ ពាក់ព័ន្ធនឹងការត្រួតពិនិត្យដោយតុលាការជាន់ខ្ពស់ (Judicial Review) តុលាការបានប្រកាន់ថា ច្បាប់មិនច្បាស់នាំឲ្យមានអសុពលភាព (*Void for vagueness*)[37]។ តុលាការធម្មនុញ្ញរបស់ រ៉ូម៉ានី ទាក់ទងនឹងការពិចារណាច្បាប់ស្ដីពី លក្ខន្តិកៈមន្ត្រីរាជការស៊ីវិលបានបដិសេធមោឃភាពដោយបានអះអាងថា៖ ច្បាប់ស្ថិតនៅក្រោមដែលជាកម្មវត្ថុនៃការពិនិត្យនេះ ..ការធ្វើសេចក្ដីព្រាងមិនបានល្អ មិនបានត្រឹមត្រូវតាមលក្ខខណ្ឌនៃបច្ចេកទេស ក្នុងការធ្វើច្បាប់ជាក់លាក់សម្រាប់វិធានច្បាប់។[38]

គោលការណ៍នៃភាពប្រាកដប្រជានេះ នឹងមិនមានបញ្ហាច្រើនសម្រាប់ប្រព័ន្ធស៊ីវិលឡទេ ប្រសិនបើច្បាប់មានភាពលម្អិត និងជាក់លាក់។ ផ្ទុយទៅវិញប្រសិនបើ ច្បាប់មិនជាក់លាក់ និងលម្អិត ហើយសាលក្រមមិនត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយខុសពីប្រទេសកុំមិនឡ (Common Law) ដែលច្បាប់មួយចំនួនមិនមែនជាច្បាប់សរសេរ (Unwritten Law) បង្កើតឡើងដោយចៅក្រម

33 Ion PREDESCU and Marieta SAFTA, *supra note* 3, p. 17.

34 ច្បាប់ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ កម្ពុជា, មាត្រា ៥។

35 Gabriel Hallevy, *supra* note 5, p. 139.

36 Ion PREDESCU and Marieta SAFTA*, supra note* 3, p.9.

37 Robert Batey, *Vagueness and the Construction of Criminal Statutes-Balancing Acts*, 5 Va. J. Soc. Pol′ y & L. 1(1997); Ernst Freund, *the Use of Indefinite Terms in Statutes*, 30 Yale L. J. 437 (1921).

38 Ion PREDESCU and Marieta SAFTA, *supra* note 3, p.11.

(Judge Made Law)[39] សាធារណៈជនពិតជាពិបាកដឹងនូវខ្លឹមសារនៃច្បាប់ ហើយនេះនឹងមិនបំពេញនូវសមាសធាតុនៃការប្រមើលទុកជាមុន (Forese-eability) នៃ គ.ប.ច ឡើយ។

ការទទួលបានច្បាប់ (Accessibility)

ការផ្សព្វផ្សាយដោយវិធីណាក៏ដោយ ពិតជាចាំបាច់ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងការអះអាងថា មិនបានដឹងច្បាប់ដែលតែងតែលើកឡើងជាការដោះសារដោយអ្នកដែលត្រូវបានចោទថាបានរំលោភច្បាប់។[40] គ.ប.ច ក៏អាចពាក់ព័ន្ធ ពេលណាដែលច្បាប់ត្រូវចូលជាធរមាន ពីព្រោះថា ប្រជាពលរដ្ឋគួរត្រូវបានទុកពេលដើម្បីអាចដឹងអំពីវត្តមាន និងខ្លឹមសារច្បាប់ ហើយអាជ្ញាធរក៏ត្រូវតែមានពេលគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការដឹង ដើម្បីជួយធានាកុំឲ្យសេចក្តីសម្រេចដែលនឹងត្រូវធ្វើមិនផ្ទុយនឹងច្បាប់។ ក្នុងន័យនេះ ការប្រកាសច្បាប់ជាការប្រញាប់ លើកលែងច្បាប់ដាក់ប្រទេសក្នុងភាពអាសន្នអាចមិនមានមូលដ្ឋានរឹងមាំទេ ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃភាពជាក់លាក់។ និយាយជាសាមញ្ញមិនមែនច្បាប់ទាំងអស់គួរតែត្រូវបានដាក់ឲ្យអនុវត្តជាលក្ខណៈប្រញាប់ទេ ដោយសារ វាតម្រូវឲ្យមានពេលវេលាសម្រាប់សាធារណៈជនបានដឹងឮអំពីខ្លឹមសារនៃច្បាប់ តាមរយៈការបណ្តុះបណ្តាលច្បាប់ដោយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ច។ មាត្រា ១៣០៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីរបស់កម្ពុជា ដោយប្រយោល ទុកពេលវេលាសម្រាប់គោលដៅនេះ៖ *ក្រមនេះត្រូវអនុវត្តចាប់តាំងពីថ្ងៃដែលកំណត់ដោយច្បាប់ផ្សេង។* ខ្លឹមសារកាន់តែច្បាស់ជាងនេះគឺ៖ *ក្រោយពេលចូលជាធរមាននៅទូទាំងប្រទេស ច្បាប់នេះត្រូវផ្សព្វផ្សាយក្នុងរយៈពេល ៦ (ប្រាំមួយ) ខែ ទើបត្រូវអនុវត្ត។*[41]

ពាក់ព័ន្ធការទទួលបានព័ត៌មានស្តីពីច្បាប់ វាមានការពិបាកសូម្បីសម្រាប់រដ្ឋដឹងអំពីច្បាប់អន្តរជាតិដែលយន្តការនៃការផ្សព្វផ្សាយមិនមានភាពជាក់លាក់ និងទូលំទូលាយ។ ដូចនេះ

---

[39] Because abstract of unwritten law, common law seems to follow Civil law approach, the common law and civil law traditions, see *https://www.law.berkeley.edu/library/robbins/pdf/CommonLawCivilLawTraditions.pdf* p. 4 (accessed on 14 July 2017)។សម្រាប់ករណី ចុងក្រោយនេះ ដើម្បីឲ្យដឹងថា តើយុត្តិសាស្ត្រណាមួយ ត្រូវបានលុបរួច ហើយ (Precedent), except strong reason, as well settled jurisprudence in Civil Law makes law; that is why we have common law crime and statutory crime, common law, Statutory law, and administrative law, *www.swlearning.com/pdfs/chapter/0324016581_3.PDF,* p. 8 (accessed on 15 July 2017).

[40] Wikipedia, *Ignorantia juris non excusat* (ignorance of the law is no excuse), https://en.wikipedia.org/wiki/Ignorantia_juris_non_excusat (accessed on 17 July); S.S. Peloubet, Collection of Legal Maxim in the law and Equity with English Translations, 1880, p. 99.

[41] ច្បាប់ស្តីពី ការអនុវត្តក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ ២០១១, កម្ពុជា, មាត្រា ៨៤។

បុគ្គលពិតជាមិនអាចដឹងច្បាស់ពីច្បាប់អន្តរជាតិទេ។ បញ្ហាកើតមានកាន់តែខ្លាំង ប្រសិនបើនិយាយយោងដល់ការដឹងឮអំពីវត្តមាននៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ (ច្បាប់មិនក្នុងទម្រង់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ)។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី ក្នុងប្រទេសខ្លះពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងសង្គ្រាម មានច្បាប់ក្នុងស្រុកដែលនិយាយអំពីវិធីសាស្ត្រ វិន័យ ឬវិធាននៃការធ្វើសង្គ្រាម ដែលគេអាចនិយាយថា ទាហាន ឬ មេបញ្ជាការ អាចដឹងអំពីអ្វីដែលត្រូវ ឬខុសនឹងច្បាប់ទាហាន ដែលអាចនាំឲ្យមានការទទួលខុសត្រូវក្រោមច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិ។ បន្ថែមពីនេះ គេអាចអះអាងថាសម័យនេះ ប្រព័ន្ធផ្តល់ព័ត៌មាន ដូចជា Internet ទូលំទូលាយ ដែលបុគ្គលអាចដឹងអំពីច្បាប់អន្តរជាតិ។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះ ក៏មិនមានអ្នកដឹងយ៉ាងច្រើនទេ ហើយក៏មិនអាចដឹងច្បាប់អន្តរ-ជាតិស្ទើរគ្រប់ទាំងអស់ផងដែរទេ។ អ្នកស្រាវជ្រាវ ឬចៅក្រមបានទាញសន្និដ្ឋាន ដោយប្រយោលថា ទោះបីបុគ្គលមិនបានដឹងច្បាប់អន្តរជាតិ ក៏ប៉ុន្តែទង្វើណាមួយ នោះត្រូវបានចែងដោយច្បាប់ជាតិ (ឧទាហរណ៍ ការសម្លាប់មនុស្ស) ដូចនេះបុគ្គលអាចដឹងថា ទង្វើសម្លាប់ជនស៊ីវិលដែលមិនចូលរួមផ្ទាល់ក្នុងជម្លោះប្រដាប់អាវុធត្រូវទទួលខុសត្រូវ ពីព្រោះការសម្លាប់មានដូចគ្នា ហើយមិនអាចដោះសារថា មិនបានដឹងថាច្បាប់មនុស្សធម៌អន្តរជាតិបានចែងហាមអំពើទាំងនោះទេ។[42]

៣. សន្និដ្ឋាន និងអនុសាសន៍

គ.ប.ច ត្រូវបានឃើញ ឬនិយាយទូទៅក្នុងសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ។ គោលការណ៍នេះមានទំនាក់ទំនងគ្នាជាមួយនឹងទ្រឹស្តី ឬគោលការណ៍ជាច្រើន ដូចជា ការហាមឃាត់ការកាត់សេចក្តីពីរដង និងគោលការណ៍នីត្យានុកូលជាដើម។ គោលការណ៍នេះពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងទ្រឹស្តី ការអនុវត្ត និងខ្លឹមនៃយន្តការអនុវត្តច្បាប់ ការធ្វើច្បាប់ដើម្បីធានាឲ្យច្បាប់ច្បាស់លាស់ និងការអនុវត្តច្បាប់ឲ្យមានសង្គតភាព។ ជាសរុប វាទាមទារឲ្យច្បាប់មានគុណភាពជួយធានានូវស្ថេរភាព និងប្រសិទ្ធផលនៃច្បាប់។ នេះទាមទារនូវវិធីសាស្ត្រអនុម័តច្បាប់សមស្រប។[43] ជាលម្អិតវាពាក់ព័ន្ធនឹងសកម្មភាពនៃការពន្យល់ពាក្យពេចន៍ ការធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់ ការចែងពីនិរាករណ៍នៃច្បាប់ ការរៀបចំច្បាប់ឲ្យមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធស្រួលរកបាន។ ជាក់លាក់ជាងនេះ នៅក្នុងកម្រិតនៃការអនុវត្ត វាទាមទារឲ្យមានប្រព័ន្ធនៃការបកស្រាយច្បាប់ឯកភាពមួយ។[44]

អ្នកនិពន្ធយល់ថា គោលការណ៍នេះ ជាពាក្យខ្លី ងាយស្រួលនិយាយ ក៏ប៉ុន្តែមិនងាយនឹងអនុវត្តទេ។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី ភាគីពាក់ព័ន្ធត្រូវតែខិតខំ រៀបចំយន្តការ កែសម្រួលដើម្បីឲ្យប្រព័ន្ធច្បាប់បានល្អប្រសើរ ជាបណ្តើរៗ។ ប្រសិនបើ មិនដូចនេះទេ ៥ ឬ១០ឆ្នាំក្រោយអាច

[42] *R v. Imre Finta*, Canada Supreme Court, 24 March 1994, Cory J, para. 215.

[43] Ion PREDESCU and Marieta SAFTA, *supra note* 3, p.2.

[44] Ion PREDESCU and Marieta SAFTA, *supra* note 3, p.4.

នឹងមិនមានអ្វីប្រែប្រួល ហើយនឹងពិបាកប្រកួតប្រជែង ឬដើរឲ្យទាន់ភាពរីកចម្រើននៃវិស័យច្បាប់ក្នុងពិភពលោក។ ដើម្បីជួយជាគំនិត អត្ថបទនឹងបង្ហាញជូននូវអនុសាសន៍មួយចំនួនដូចខាងក្រោម៖

១. វិធានគ្រប់គ្រង និងនីតិវិធីនៃការរៀបចំច្បាប់៖ មុននឹងសម្រេចរៀបចំច្បាប់ណាមួយ ទាមទារឲ្យមានការសិក្សាលម្អិតនៃផលវិបាក ផលចំណេញ និងខាតការអាចអនុវត្តបាន ព្រមទាំង ការសិក្សាប្រៀបធៀបជាមួយច្បាប់មុនៗ ដើម្បីបញ្ចៀសកុំឲ្យមានទំនាស់រវាងលិខិតគតិយុត្ត។

២. អ្នកចូលរួមរៀបចំច្បាប់ យ៉ាងហោចណាស់មានសមត្ថភាព ឬចំណេះដឹងច្បាប់ជាមូលដ្ឋាន និងដឹងអំពីវិធីសាស្ត្រធ្វើច្បាប់។

៣. កិច្ចប្រជុំពិភាក្សាច្បាប់នីមួយៗ ត្រូវបានកំណត់ត្រាឲ្យបានលម្អិតជាក់លាក់ និងចងក្រង[45] នូវខ្លឹមសារវិវត្ត ពាក្យពេចន៍ និងបទប្បញ្ញត្តិ ឬចេតនារបស់អ្នកធ្វើច្បាប់ សម្រាប់ជួយក្នុងការបកស្រាយច្បាប់ នៅពេលមានខ្លឹមសារមិនច្បាស់។ ជាក់ស្តែងមាត្រា ៣១ នៃច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៩៣ ប្រើពាក្យ «ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ» ដែលធ្វើឲ្យអ្នកបកស្រាយខ្លះថា មានចរិតរើសអើងលើជនបរទេស។ ក្រោយពីពិនិត្យមើល កំណត់ត្រានៃការតាក់តែងច្បាប់ធម្មនុញ្ញ អ្នកស្រាវជ្រាវបានរកឃើញថា ពាក្យនេះមានន័យទូលាយ ដោយរាប់បញ្ចូលទាំងការធានាសិទ្ធិដល់ជនបរទេសផងដែរ។

៤. វាក៏ទាមទារផងដែរ នូវការចូលរួមទូលំទូលាយពី ភាគីពាក់ព័ន្ធរួមទាំង អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវច្បាប់។

៥. វាទាមទារឲ្យមានវិធានគ្រប់គ្រង ចង្អុលបង្ហាញនូវនីតិវិធីធ្វើច្បាប់។ ខ្លឹមសារច្បាប់ចុងក្រោយមុននឹងអនុម័តសម្រេច ត្រូវជាក់លាក់ លម្អិត និងមានសន្ទានុក្រមនៃពាក្យ ប្រសិនបើចាំបាច់។ ចុងបញ្ចប់ បទប្បញ្ញត្តិស្តីពី និរាករណ៍ ត្រូវតែមានភាពជាក់លាក់ ចង្អុលបង្ហាញច្បាប់អ្វីបទប្បញ្ញត្តិណាដែលនឹងត្រូវបាននិរាករណ៍។

៦. គោលការណ៍នៃភាពប្រាកដប្រជា ទាមទារឲ្យខ្លឹមសារច្បាប់ជាមូលដ្ឋានបានដឹងដល់សាធារណជន អាស្រ័យហេតុនេះ វាទាមទារឲ្យមានការផ្សព្វផ្សាយច្បាប់។ វាជាការផ្សព្វផ្សាយច្បាប់ ដោយស្ថាប័នមួយជាក់លាក់បន្តជារហូតគ្រប់ច្បាប់ចម្បងទាំងអស់ ដល់គ្រប់ស្រទាប់សាធារណជន។ អ្នកបណ្តុះបណ្តាលត្រូវមានជំនាញ មានឯកសារបណ្តុះបណ្តាលសមស្របគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ចែកជូន និងធ្វើឡើងក្នុងពេលវេលាសមស្រប មុនពេលច្បាប់ដាក់ឲ្យអនុវត្ត។ ពាក់ព័ន្ធនឹងចំណុចនេះ ការប្រកាសច្បាប់ជាការប្រញាប់គួរជៀសវៀង ប្រសិនបើអាចធ្វើបាន។

[45] Kai Hauerstein, ed., Introduction to Legislative Drafting: References and Techniques, 2016, p. 63.

៧. ច្បាប់មានហើយ ប្រជាជនដឹងច្បាប់ហើយ ក៏ប៉ុន្តែតួនាទីរបស់តុលាការ នៅតែសំខាន់ជៀសមិនរួចក្នុងការបកស្រាយច្បាប់ ជួយស្រាយបំភ្លឺខ្លឹមសារច្បាប់។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក្តី បើការបកស្រាយនាំឲ្យមានភាពកាន់តែមិនច្បាស់លាស់ វានឹងនាំឲ្យសាធារណជនកាន់តែច្រឡំខ្លឹមសារ។ អាស្រ័យហេតុនេះគួរតែមានវិធាន ឬច្បាប់សម្រាប់ណែនាំការបកស្រាយច្បាប់។ នៅពេលច្បាប់មានចន្លោះប្រហោងដែលទាមទារឲ្យសភាធ្វើច្បាប់ តុលាការត្រូវជូនដំណឹងដល់សភា ហើយសភាត្រូវធ្វើច្បាប់បន្ថែមឲ្យបានឆាប់។

៨. ការចូលរួមពីស្ថាប័នស្រាវជ្រាវ ពិតជាមានសារប្រយោជន៍។ អាស្រ័យហេតុនេះ សាលក្រម គួរត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយ ដើម្បីឲ្យអ្នកស្រាវជ្រាវទទួលបាន យកមកវិភាគ ផ្តល់ជាអនុសាសន៍ល្អៗ ក្នុងន័យស្ថាបនា។

៩. ជាចុងក្រោយ ការបណ្តុះបណ្តាលច្បាប់ នៅតាមសាកលវិទ្យាល័យ ឬជាពិសេសសាលាបណ្តុះបណ្តាលមេធាវី ចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា ត្រូវផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលពួកគេឲ្យបានស៊ីជម្រៅ ជាពិសេសលើទ្រឹស្តី ហេតុផលច្បាប់ វិធីសាស្ត្រគតិតយុត្តិ ការបកស្រាយច្បាប់ ជាជាងផ្តោតលើការអនុវត្ត។ ឯកសារច្បាប់ ត្រូវបានផ្តល់គ្រប់គ្រាន់ដល់ ចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា។ ភាពប៉ិនប្រសព្វ និងពូកែរបស់ផ្នែកណាមួយនឹងជំរុញឲ្យយន្តការទាំងមូលប្រព្រឹត្តដោយប្រសិទ្ធភាព និងប្រសិទ្ធផល។